

30. srpnja 2004.

**Izjava gosp. Kremersa, izvršnog direktora za Republiku Hrvatsku
i gosp. Stučke, savjetnika izvršnog direktora
Sastanak izvršnog odbora MMF-a
4. kolovoza 2004.**

Uvod

Sredinom 2004. Hrvatska je dobila status kandidata za članstvo u Europskoj uniji, a početak pregovora o pristupanju predviđa se za početak 2005. Tržišni analitičari već su priznali ovo političko i gospodarsko postignuće; u srpnju je agencija S&P popravila ocjenu Hrvatske s pozitivne na stabilnu. Proces pristupanja učvrstit će buduće reforme i gospodarsku politiku. Gospodarska politika provodit će se u skladu s definiranim planovima Vlade a predviđa se da će se ti planovi ostvarivati u okviru zatraženog programa Fonda koji se tretira kao mjera opreza kao i u okviru Strategije pomoći Svjetske banke Republici Hrvatskoj (CAS) u cilju postizanja koristi iz njihovog učinka koji se sastoji od katalizacije dobrih domaćih politika, kao i u cilju povećanja eksternog kredibiliteta i transfera znanja. Hrvatske vlasti su svjesne preostalih strukturnih i gospodarskih slabosti koje je potrebno u potpunosti riješiti. Točnije, fiskalni propusti do kojih je došlo krajem 2003. zbog neadekvatnog praćenja i pretjerane potrošnje, prouzročili su fiskalni deficit veći od predviđenog. To je djelomice utjecalo na povećanje vanjskog duga, a to je pitanje obuhvaćeno programom Fonda.

Stoga jačanje fiskalne konsolidacije i transparentnosti čini ključni dio gospodarskog programa hrvatskih vlasti koji se sastoji od stabilizacije a zatim i smanjenja vanjskog duga, kao što se vidi iz rebalansa proračuna i odluke o pripremi proračuna opće države za trogodišnje razdoblje koje je nedavno usvojio Sabor.

Pristupanje EU

U okviru EU, Hrvatska uživa status tržišne ekonomije a brojna pitanja povezana s *acquis communautaireom* riješena su u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. **Stoga se pristupanje EU 2007. godine čini mogućim, premda izazovnim.** Općenito, proces pristupanja pridonijet će napretku strukturnih reformi u području zakonodavstva, regulative i sudstva u cilju postizanja usklađenja s EU i uklanjanja administrativnih zapreka. U području fiskalne politike, potreban je oprez po pitanju predpristupnih fondova. Poznato je da iako dostupna bespovratna predpristupna sredstva olakšavaju financiranje izdataka, dio koji država mora osigurati sa svoje strane vjerojatno će dovesti do veće potrošnje s druge strane.

Fiskalna pozicija

Cilj programa Fonda je stabilizacija te smanjenje cjelokupnog vanjskog duga kojeg su generirali fiskalni sektor i privatne banke u stranom vlasništvu. Stoga je njegov glavni cilj fiskalna konsolidacija i restrukturiranje javnog sektora. Prema rebalansu proračuna za 2004. planirani deficit je 4,5% BDP-a što

podrazumijeva fiskalnu konsolidaciju u visini od **1,8 postotnih bodova BDP-a**. Do 2007., planira se smanjenje deficita na 2,9% BDP-a, usprkos pritiscima na povećanje potrošnje vezane uz pristupanje EU.

Misija MMF-a primjereno zaključuje da će fiskalnom usklađenju u prvoj godini više doprinijeti određene mjere vezane uz kratkoročne i dugoročne prihode nego daljnje ograničavanje tekućih izdataka. Nekoliko je vanjskih aspekata koji negativno utječu na tekuće izdatke što otežava mijenjanje njihova sastava u 2004. *Kao prvo*, radi povećanja fiskalne transparentnosti, Hrvatske željeznice (HŽ) uključene su u proračun, s čime se završava praksa izvanproračunskog financiranja dijelova tekućeg poslovanja te tvrtke. *Kao drugo*, vlasti će trebati osigurati prikladno okruženje za povrat izbjeglica, kao što je dogovoreno s EU. *Kao treće*, u posljednjem tromjesečju 2003., prethodna je vlada s početkom 2004. povećala masu plaća za 8%, premda prethodno nije bio okončan proces smanjenja administracije. *Kao četvrto*, dugovanja bolnica generirana u prethodnim godinama imala su značajan utjecaj na tekuće izdatke. *Konačno*, tekuća potrošnja nije tako visoka kao što bi se to moglo činiti iz dokumenta Misije. Opći dojam koji se dobiva usporedbom s odabranim zemljama iz Tablice 8. ponešto je pristran jer ta usporedba uključuje zemlje koje u svoj BDP uključuju neformalno gospodarstvo što nije slučaj s Hrvatskom.

Hrvatske vlasti su zatražile od Fonda kredibilan program s izričitom namjerom ispunjavanja njegovih ciljeva u cijelosti i zadanim rokovima, te koji će ujedno u okviru zacrtanih uvjeta sadržati njihove politike. Stoga proračun za 2004. ima za cilj stabilizaciju fiskalne pozicije, povećanje transparentnosti te okretanje domaćem financiranju. U naredne dvije godine uslijedit će veće promjene u sastavu izdataka. U tom je smislu tijekom prvih šest mjeseci na vlasti, Vlada poduzela nekoliko konkretnih mjera. U sektoru zdravstva uvedeno je polovicom 2004. *30 novih dugoročnih mjera štednje*. Donesena je odluka da se obuzda *kapitalna potrošnja*. Točnije, krajem 2004. planira se objaviti četverogodišnji investicijski plan izgradnje autocesta kojim bi se postiglo usporavanje kapitalne potrošnje u narednim godinama. Došlo je i do *poboljšanja u koordinaciji monetarne i fiskalne politike* a Vlada je odustala od izdavanja samurajskih obveznica te se umjesto toga okrenula izdavanju obveznica na domaćem tržištu, premda uz nešto veće kamatne troškove. Institucionalni investitori drže značajne iznose izdanog domaćeg duga, što utječe na vanjsku zaduženost.

Strukturne mjere

Radi dobivanja podrške javnosti za reforme, Vlada je usvojila i u procesu je izdavanja planova za razdoblje 2004.-2007. Oni se temelje na osnovna četiri stupa. Prvi stup odnosi se na prethodno spomenutu *fiskalnu konsolidaciju i povećanu transparentnost* uključivanjem Hrvatskih željeznica i ostalih izvanproračunskih institucija, ponajprije Hrvatskih cesta i Hrvatskih autocesta u sustav automatiziranog jedinstvenog računa Državne riznice do 2005. godine čime bi se doprinijelo poboljšanju praćenja izvršenja proračuna. Drugi stup se odnosi na *smanjenje subvencija i povećanje efikasnosti uprave*. Planira se smanjenje subvencija za 1,2 postotna boda i smanjenje mase plaća za 1,5 postotnih bodova BDP-a do 2007. Treći stup podrazumijeva preraspodjelu *proračunskih sredstava* sektorima koji pridonose rastu. To znači preraspodjelu potrošnje; sa sektora obrane i kapitalnih investicija u infrastrukturu na obrazovanje i znanost. Nadalje, potrošnju u zdravstvu i socijali potrebno je značajno smanjiti i djelotvornije je usmjeriti. U tom će smislu drugi krug

mirovinske reforme i reforme zdravstva igrati veliku ulogu. I konačno, četvrti stup odnosi se na planove za *privatizaciju* i *reformu poreznog sustava*. Planira se izvršiti restrukturiranje javnog sektora i smanjiti cjelokupno porezno opterećenje, što se smatra jednim od elemenata koji stoje na putu većim *greenfield* ulaganjima.

Monetarna politika

Financijsko posredovanje značajno je ojačalo u Hrvatskoj i kao posljedica toga banke u stranom vlasništvu igraju veliku ulogu u rastućem vanjskom dugu. Točnije, 720 milijuna USD ili 38% povećanja bruto vanjskog duga u 2004. povezano je s bankama i njihovim lizing društvima. Unatoč tome, rast kredita u 2004. smanjen je u usporedbi sa 2003., kvaliteta portfelja nije se pogoršala a profitabilnost je ostala visoka. Nadalje, s obzirom da je oko 90% bankovnog sektora u stranom vlasništvu, široko je prihvaćeno mišljenje da je upravljanje rizikom razvijeno. Što se tiče vanjske zaduženosti banaka, krediti od matičnih društava dugih su ročnosti. Isto tako nije vjerojatno da bi moglo doći do povlačenja depozita nerezidenata s obzirom na važan položaj matičnih banaka u regiji čije bi povlačenje moglo biti rizično za njihovu reputaciju.

Bez obzira na to, vlasti ne zagovaraju "Lawsonovu doktrinu"¹. **Za nova strana zaduživanja HNB je u srpnju uveo graničnu obveznu pričuvu koja se izdvaja po stopi od 24% i na koju HNB ne plaća naknadu.** Time će banke, od mjeseca kolovoza nadalje, biti dužne deponirati kao pričuvu 24 posto sredstava posuđenih iz inozemstva. Ta bi mjera trebala pružiti podršku naporima fiskalne politike u stabilizaciji cjelokupnog vanjskog duga. U usporedbi s prethodnim godinama, HNB je smanjio svoje intervencije na deviznom tržištu te ih sveo uglavnom na one usmjerene ublažavanju aprecijacijskih pritisaka. Međunarodne pričuve su na komotnoj razini od preko 5 mjeseci uvoza roba i usluga. Nadalje, u provođenju svoje monetarne politike, HNB i nadalje uspješno nastavlja s održavanjem niske i stabilne inflacije. Isto tako, do konca 2004., ukoliko to okolnosti budu dozvoljavale, HNB planira uvesti operacije na otvorenom tržištu.

Ukratko, namjera je hrvatskih vlasti da objedini očekivanja članstva u EU, reforme, i gospodarsku politiku s uvjetima koje nameću programi Fonda i Svjetske banke što bi trebalo utrti put pristupanju u EU. Hrvatska je tijekom godina na više načina imala koristi od bliske suradnje s Fondom. Bez te bliske suradnje, dobivanje statusa zemlje kandidata za EU bilo bi teže. U tom se smislu hrvatske vlasti zahvaljuju generalnom direktoru MMF-a i njegovim zamjenicima i Misiji MMF-a na stalnim i plodonosnim raspravama.

¹ Prema "Lawsonovoj doktrini", povećanje deficita tekućeg računa platne bilance koji je posljedica pomaka u ponašanju privatnog sektora ne bi trebalo biti pitanje kojim se bavi vlast. S druge strane, ravnoteža proračuna jest pitanje kojim se treba baviti vlast, te se stoga težište treba staviti na to pitanje.